Publicaties

Samenstelling Ed Colijn

Publicaties EIS Kenniscentrum Insecten en andere ongewervelden

Aukema, B., Th. Heijerman & V.J. Kalkman 2016. Veldgids wantsen deel 1. – EIS Kenniscentrum Insecten, Leiden.

Bos-Groenendijk, G.I., C.A.M. van Swaaij, A.W. Gmelig Meyling, T. Termaat, J. van Deijk, B. Koese, J.T. Smit, R.C.M. Creemers, J. Kranenbarg, O. Bos, M. La Haye, V. Dijkstra, L. Sparrius & B. Odé 2017. Het voorkomen van Habitatrichtlijnsoorten in Habitatrichtlijngebieden. Advies ten aanzien van wijzigingen in de Natura 2000- aanwijzingsbesluiten. – EIS2017-13, EIS Kenniscentrum Insecten, Leiden.

Heijerman, Th. & J. Noordijk 2017. *Monochamus*-monitoring 2016 - populatieonderzoek in de Schoorlse Duinen en bij Nuenen. – EIS2017-01, EIS Kenniscentrum Insecten, Leiden.

Noordijk J. 2017. Inventarisatie van Defensieterreinen in Limburg op de vermiljoenkever. – EIS2017-11, EIS Kenniscentrum Insecten, Leiden.

Reemer, M. 2017. De bijenfauna van Zuid-Holland: trends, prioritaire soorten en belangrijke gebieden. – EIS2017-05, EIS Kenniscentrum Insecten, Leiden.

Reemer, M. 2017. Bijen en zweefvliegen in de ecologische stadsstructuur van Leiden: nulmeting 2016-2017. – EIS2017-06, EIS Kenniscentrum Insecten, Leiden.

Reemer, M. 2017. Bijen en zweefvliegen in bermen van de Lithse Polder: nulmeting 2017. – EIS2017-10, EIS Kenniscentrum Insecten, Leiden.

Reemer, M. 2017. Bijen en zweefvliegen op boerenbedrijven aangesloten bij de Groene Klaver. – EIS2017-12, EIS Kenniscentrum Insecten, Leiden.

Reemer, M., A. Stip & J.T. Smit 2017. Nulmeting bijen, zweefvliegen en dagvlinders langs de Honey Highway. – EIS2017-14, EIS Kenniscentrum Insecten, Leiden.

Smit, J.T. 2017. Handleiding bestuiversmonitoring Maasheggen. – EIS2017-02, EIS Kenniscentrum Insecten, Leiden.

Smit, J.T. 2017. Handleiding bestuiversmonitoring Land van Heusden en Altena. – EIS2017-03, EIS Kenniscentrum Insecten, Leiden.

Smit, J.T. 2017. Verslag 1000-soortendag Haringvliet. – EIS2017-04, EIS Kenniscentrum Insecten, Leiden.

Smit, J.T. & R.H.A. van Grunsven 2017. De bijen en dagvlinders van Overijssel: trends, karakteristieke soorten en belangrijke gebieden. – EIS2017-07, EIS Kenniscentrum Insecten, Leiden.

Smit, J.T. 2017. Handleiding bestuiversmonitoring Groningse vogelakkers. – EIS2017-09, EIS Kenniscentrum Insecten, Leiden.

Smit, J.T. 2017. Vliegend hert in het Natura2000 gebied Veluwe. Nulmeting ten behoeve van beheerplan. – EIS2017-17, EIS Kenniscentrum Insecten.

Vermanen, C. (red.) 2017. Een jaar rond tuintellen - jaarverslag 2016. – EIS2017-08, EIS Kenniscentrum Insecten, Leiden.

Zeegers, Th. 2017. Effecten van agrarisch natuurbeheer in de Hoeksche Waard op de diversiteit en abundantie van bloembezoekende insecten, in het bijzonder bestuivers. – EIS2017-15, EIS Kenniscentrum Insecten, Leiden.

Overige publicaties Nederland

Aguirre-Gutiérrez J., W.D. Kissling, J.C. Biesmeijer, M.F. WallisDeVries, M. Reemer, L.G. Carvalheiro 2017. Historical changes in the importance of climate and land use as determinants of Dutch pollinator distributions. – Journal of Biogeography 44 (3): 696–707.

Akkermans, R.W. 2017. Een vergelijking tussen de lieveheersbeestjesfauna van de stad Roermond en het natuurgebied de Meinweg (Coleoptera: Coccinellidae). – Entomologische Berichten 77 (3): 140-146.

Akkermans, R.W. 2017. Lieveheersbeestjes op de Meinweg. – Natuurhistorisch Maandblad 106 (3): 61-67.

Akkermans, R.W. 2017. Plataangebonden wantsen in Limburg. Plataanridderwants en plataannetwants. – Natuurhistorisch Maandblad 106 (9): 159-163.

Akkermans, R.W. 2017. Mededeling. Op platanen overwinterende lieveheersbeestjes. – Natuurhistorisch Maandblad 106 (9): 170-171.

Alebeek, F. van, A. van der Veen & J. de Rond 2017. Infrastructuur voor bijen. – Natura 2017 (2): 8-9.

Anonymous 2017. Bijzondere waarnemingen: een pop onder water. – De Digitale Kokerjuffer 13 (20): 24.

Anonymous 2017. Onder de loep: de segrijnslak. – Natuurhistorisch Maandblad 106 (4): 90.

Anonymous 2017. *Leptocheirus pilosus* aangetroffen in Amsterdam, een nieuwe vlokreeft voor de Nederlandse binnenwateren. – Macrofaunanieuwsmail 135: 2-4.

Anonymous 2017. Zoekd(w)ier Chinese moerasslak *Cipangopaludina chinensis*. – Zoekbeeld 7 (1): 32.

Aukema, B. 2017. Wantsen op licht (Hemiptera: Heteroptera). – In: Peeters, T., A. van Eck & T. Cramer (red.), Natuurstudie in de Kaaistoep en aangrenzende terreinen in Tilburg. Verslag 2016, 22e onderzoeksjaar, TWM Gronden BV, Natuurmuseum Brabant & KNNV-afdeling Tilburg, pp. 17-20.

Aukes, M. 2016. Hoornaarnest op Schier. – HymenoVaria 13: 62.

Barendregt, A. 2017. Veranderingen in verspreiding gedurende de tijd binnen het genus *Tetanocera* (Sciomyzidae). – De Vliegenmepper 26 (1): 7-10.

Belgers, J.D.M. & P.L.Th. Beuk 2017. *Chlorops kirigaminensis*: een nieuwe halmvlieg voor Nederland (Diptera: Chloropidae). – Entomologische Berichten 77 (5): 238-239.

Belgers, J.D.M., J.C. Dek & W. van Steenis 2017. *Selachops flavocinctus*: een nieuwe mineervlieg voor Nederland (Diptera: Agromyzidae). – Entomologische Berichten 77 (4): 197-199.

Bieman, C.F.M. den 2017. Opmerkelijke dwergcicaden, inclusief twee nieuwe soorten voor Nederland (Homoptera: Cicadomorpha: Cicadellidae). – Entomologische Berichten 77 (2): 42-47.

Bieman, C.F.M. den 2017. The first population of the small brown planthopper *Laodelphax striatellus* (Homoptera:

Delphacidae) in the Netherlands. – Entomologische Berichten 77 (4): 219-222.

Bieman, C.F.M. den & M. de Haas 2017. Korte mededeling - *Zygina nivea*, een nieuwe dwergcicade voor Nederland (Hemiptera: Auchenorrhyncha: Cicadellidae). – Entomologische Berichten 77 (2): 68-69.

Bink, F. 2017. Proboscisologie. – Franje 20 (40): 64-68.

Bink, J. 2016. Transport van spinnen naar Nederland: een voorbeeld van een bedrijf in Papendrecht. – Nieuwsbrief SPINED 36: 2-4.

Bink, J. 2016. Opilionieuws - *Astrobunus laevipes* in een terrarium. – Nieuwsbrief SPINED 36: 52-53.

Boeken, M. 2016. Loopkevers en andere bodemfauna bij natuurbruggen in Nationaal Park Zuid-Kennemerland. Rapportage nulmeting 2015. – Boeken Interim & Onderzoek, Haarlem.

Boer, P. 2017. De Regel van Bergmann en cryptische mierensoorten. – Forum Formicidarum 18 (1): 3-4.

Boer, P. 2017. Ook boommarters graven in bosmiernesten. – Forum Formicidarum 18 (1): 14-16.

Boer, P. 2017. Miereneducatie in Duitsland. – Forum Formicidarum 18 (2): 3-5.

Boer, P. 2017. Mierensteken en stekende 'mieren'. – Dierplagen 20 (1): 20-21.

Boesschoten L. van, F. Blanckaert & J. Noordijk 2017. Het mediterraan draaigatje, invasief en overlastgevend. – Dierplagen Informatie 2017 (3): 4-6.

Bontsema, S., L. Bot & J.H. Kuchlein 2017. *Roeslerstammia erxlebella* (Lepidoptera, Roeslerstammiidae), een nieuwe soort en een nieuwe familie voor de Nederlandse fauna. – Entomologische Berichten 77 (5): 261-267.

Bree, E. de 2016. Verslag van het Dipteraweekeinde 2016 in Twente. – De Vliegenmepper 25 (2): 6-11.

Breidenbach, J., E. Dijkgraaf, B. Rooduijn, S.E. Nijpels-Cieremans & A.M. Strijkstra 2017. Voedselbossen van belang voor biodiversiteit. – De Levende Natuur 118 (3): 90-93.

Breugel, P. van 2016. Nesten van *Isodontia mexicana*. – HymenoVaria 13: 61.

Breugel, P. van 2017. *Sphecodes albilabris* versus *Anthophora retusa*. – HymenoVaria 15: 55.

Breugel, P. van 2017. De Mexicaanse zwartsteel nestelt in mijn tuin. – HymenoVaria 15: 68-71.

Breugel, P. van 2017. Op zoek naar *Leucospis dorsigera* Fabricius, 1775. – HymenoVaria 15: 71-73.

Broek, R. van den & A. Schulten 2017. Veldgids Roofvliegen van Nederland en België. – Jeugdbondsuitgeverij, 's-Graveland.

Bruijn, H. de 2017. Het landschap lezen. Kevers als indicatoren voor (natuur)waardevol duin. – Tussen Duin & Dijk 16 (1): 18-21.

Bruijn, H.J. de 2016. Ecologisch keveronderzoek 2014-2015 in 5 ecotypen van het NH-duinreservaat. – Castricum.

Bruijn, H.J. de 2017. Ecologisch onderzoek 2016 naar kevers in De Zuidernollen (NH-Duinreservaat). – Castricum.

Bruijn, H.J. de 2017. Temperatuur en vochtigheid in en rondom vegetatie en nesten van satermieren. – Forum Formicidarum 18 (2): 5-13.

Buggenum, H. van, J. van den Berg & J. Hermans 2017. Sprinkhanen en krekels van de Beegderheide in de periode 1990-2015. Een onderzoek naar de effecten van beheer. – Natuurhistorisch Maandblad 106 (2): 41-51.

Bukovinszky T., I. Rikken, S. Evers, F.L. Wäckers, J.C. Biesmeijer, H.H.T. Prins & D. Kleijn 2017. Effects of pollen species composition on the foraging behaviour and offspring performance of the mason bee *Osmia bicornis* (L.). – Basic and Applied Ecology 18: 21-30.

Ciliberti, P., N.-J. Dek & G. Mikalsen Kvifte 2017. Three species of moth flies (Diptera: Psychodidae) new for the Netherlands. – Entomologische Berichten 77 (2): 62-65.

Colijn, E.O. 2017. *Pyropterus nigroruber*, nieuw voor de Nederlandse fauna (Coleoptera: Lycidae). – Entomologische Berichten 77 (4): 194-196.

Colijn, E.O. 2017. Aaskevers in de AWD. – Natuuronderzoek AWD 27 (1): 12.

Cupedo, F. 2017. Macronachtvlinders in de Vijlenerbossen 1850-2015, en kwantitatieve en kwalitatieve analyse. – Entomologische Berichten 77 (6): 295-305.

Cuppen, H., D. Tempelman & T. van Haaren 2017. Photographic catalogue of north west European *Tanytarsus* species (Diptera: Chironomidae: Chironominae: Tanytarsini). – Special Issue of Macrofauna Newsmail.

Cuppen, J.G.M., V.J. Kalkman & G. Tacoma-Krist 2017. Verspreiding, biotoop en fenologie van de Nederlandse lieveheersbeestjes (Coleoptera: Coccinellidae). – Entomologische Berichten 77 (3): 147-187.

Cuppen, J.G.M. & G. Tacoma-Krist 2017. Ongevleugeld lieveheersbeestje *Cynegetis impunctata*, een nieuwe soort in Nederland (Coleoptera: Coccinellidae). – Entomologische Berichten 77 (3): 119-126.

Dekkers, G. 2017. Micro's van de Zoom. – Franje 20 (40): 54-55.

Dekkers, G. 2017. Macro's van de Brabantse Wal. – Franje 20 (40): 63.

Dias, I.M., M. Spierings, J.W. P. Coolen, B. van der Weide & J. Cuperus 2017. First record of *Syllis vittata* (Polychaeta: Syllidae) in the Dutch North Sea. – Marine Biodiversity Records 10 (1), 16

Dijken, K. van 2017. Over enkele mineerders in het noorden. – Franje 20 (40): 44.

Dobben, H.F. van, J. Lamsma & H. Kampf 2017. Is de rode Amerikaanse rivierkreeft een ernstige bedreiging voor het veenweidegebied? – De Levende Natuur 118 (4): 154-158.

Drost, B., R. Jansen, O. Vorst, J. Cuppen, A. Littel, T. De Goeij, C. Borghouts & Th. Breeschoten 2017. Verslag voorjaarsexcursie Bergherbos zaterdag 14 mei 2016. – Sektie Everts Info 114: 5-8.

Drost, B., O. Vorst, F. van Nunen, J. Cuppen, C. van de Sande, R. Jansen, A. Dees, A. Littel, T. Breeschoten, T. de Goeij, G. van Ee, A. Span, K. Verhoogt, A. Threels & H. de Bruijn 2016. Verslag weekendexcursie Leudal, 4 t/m 6 september 2015. – Sektie Everts Info 113: 7-18.

Drukker, D. 2017. Haften in Nederland. – Macrofaunanieuwsmail 134: 2.

Eck, A. van 2016. *Sphegina*-larven (Diptera, Syrphidae) in de bronbossen van Beek-Ubbergen. – De Vliegenmepper 25 (2): 12-16.

Ee, G. van 2017. *Rhantus bistriatus* (Dytiscidae). – Sektie Everts Info 115: 8.

Ee, G. van, O. Vorst, F. van Nunen, R. Jansen, J. Cuppen, C. van de Sande, A. Littel, E. Colijn & A. Threels 2017. Verslag extra excursie Flevoland - zaterdag 18 juni 2016. – Sektie Everts Info 116: 5-12.

Ende, B. van den & C. Zuyderduyn 2017. Vondst van de waterkever *Rhantus bistriatus* in de Coepelduynen bij Noordwijk. – Macrofaunanieuwsmail 136: 2-4.

Ent, L.J. van der 2017. Determinatiesleutel tot de soorten van het genus *Psilota* in de Benelux op basis van veldkenmerken (Syrphidae). – De Vliegenmepper 26 (1): 3-5.

Ent, L.J. van der 2017. Nieuwe zweefjes rondom Velp in 2016. – De Vliegenmepper 26 (1): 6.

Falk, S. & R. Lewington 2017. Veldgids bijen voor Nederland en Vlaanderen. – Kosmos Uitgevers, Utrecht/Antwerpen.

Felix, R., E. Bouvy, J.W. van Zuijlen, P. Boer & T. Peeters 2017. Bijzondere vangmethoden II. Pijpvallenonderzoek. – In: Peeters, T., A. van Eck & T. Cramer (red.), Natuurstudie in de Kaaistoep en aangrenzende terreinen in Tilburg. Verslag 2016, 22e onderzoeksjaar, TWM Gronden BV, Natuurmuseum Brabant & KNNV-afdeling Tilburg, pp. 21-32.

Franssen, M. 2017. "Highlights" van het jaar 2016. – Franje 20 (39): 26-27.

Franssen, M. 2017. Klein Bylaer: een vlinderoase in de Gelderse Vallei. – Franje 20 (40): 68-70.

Gaag, D.J. van der, G.C.M. van Leeuwen, A.J.M. Loomans, R.P.J. Potting & J.Th.J. Verhoeven 2017. Prioritizing risks for plant health in the Netherlands: a method to rank pests according to their probability of introduction. – EPPO Bulletin 47 (1): 69-78.

Geraeds, R.. 2017. De boktorren van het Limbrichterbos. – Natuurhistorisch Maandblad 106 (6): 109-114.

Gittenberger, A. & M. Rensing 2017. Exoten in de Nederlandse kustwateren. – De Levende Natuur 118 (4): 159-163.

Gmelig Meyling, A., R. de Bruyne & A.D.P. van Peursen 2017. Geen half werk voor de wijngaardslak (pleidooi voor landelijk onderzoek). – Zoekbeeld 7 (1): 19-21.

Goudsmits, K. 2016. Waarneming van op luizen (Aphididae) foeragerende hommels (Apidae: *Bombus*). – HymenoVaria 13: 67-68.

Griffioen, R. 2017. Nachtvlinders inventariseren met geurvallen. – Entomologische Berichten 77 (1): 23-29.

Groenen, F., M. Prick & A. Schreurs 2017. *Celypha aurofasciana* (Lepidoptera: Tortricidae) na bijna 130 jaar weer terug in Nederland. – Entomologische Berichten 77 (5): 240-242.

Grosscurt, A. 2017. Plantengallen - Gallen in Nederland. – KNNV Uitgeverij, Zeist.

Haan, H. de & H. Turin 2017. Twee bijzondere *Carabus*-waarnemingen voor Nederland (Coleoptera, Carabidae). – Entomologische Berichten 77 (6): 283-287.

Haaren, T. van 2017. *Limnodrilus hoffmysteri* part 2. – Macrofaunanieuwsmail 135: 5-7.

Haelewaters, D. & A. De Kesel 2017. De schimmel *Hesperomyces virescens*, een natuurlijke vijand van lieveheersbeestjes. – Entomologische Berichten 77 (3): 106-118.

Heijerman, Th. 2017. *Allecula rhenana*, een nieuwe zwartlijf voor Nederland (Coleoptera: Tenebrionidae). – Entomologische Berichten 77 (5): 268-269.

Heijerman, Th., B. van Middelkoop & R. Wijma 2017. *Laemophloeus kraussi*, een nieuwe kever voor de fauna van Nederland (Coleoptera: Laemophloeidae). – Entomologische Berichten 77 (2): 53-57.

Heijerman, Th. & H. Turin 2017. *Tiphia villosa*, een merkwaardige vondst van een gemutileerd exemplaar (Hymenoptera: Tiphiidae). – Entomologische Berichten 77 (1): 2-5.

Helsdingen, P.J. 2016. *Zoropsis spinimana* (Dufour, 1820), de valse wolfspin: exoot of inheems? – Nieuwsbrief SPINED 36: 22-24.

Helsdingen, P.J. van 2016. Spin van het jaar 2017: *Nuctenea umbratica*. – Nieuwsbrief SPINED 36: 45.

Helsdingen, P.J. van 2016. Nieuwe exoot in Nederland [*Phidippus audax*]. – Nieuwsbrief SPINED 36: 45.

Helsdingen, P.J. van 2016. Recente wijzigingen nomenclatuur. – Nieuwsbrief SPINED 36: 46.

Helsdingen, P.J. van 2016. Monitoring *Dolomedes plantarius* in het Waterloopbos. – Nieuwsbrief SPINED 36: 46.

Hendrikx, D. 2017. Korte mededeling - De kleur van het prosternum als geslachtskenmerk bij *Propylea quatuordecimpunctata* (Coleoptera: Coccinellidae). – Entomologische Berichten 77 (3): 188.

Hermans, J.T. & H.W.G. Heijligers 2017. Libellen van de Ravenvennen en het Vreewater. – Natuurhistorisch Maandblad 106 (1): 22-28.

Hoven, W. van den 2017. Meeliftende oliekeverlarven op *Pipizella viduata* (Syrphidae). – De Vliegenmepper 26 (1): 11-12.

Huisman, H. 2017. Bijzondere soorten uit Wezep en Ouddorp. – Franje 20 (39): 27-28.

Huisman, H. 2017. Leuke soorten uit Ouddorp, de Wieden en de collectie Schreurs. – Franje 20 (39): 10-11.

Humala, A.E., H.M. Kruidhof & J.B. Woelk 2017. New species of *Megastylus* (Hymenoptera: Ichneumonidae: Orthocentrinae) reared from larvae of Keroplatidae fungus gnats (Diptera) in a Dutch orchid greenhouse. – Journal Of Natural History 51 (1-2): 83-95.

Hustings, F. & H.W.G. Heijligers 2017. Sprinkhanen van de Zuidelijke Maasduinen. – Natuurhistorisch Maandblad 106 (1): 8-12.

Jacobs, C.G.C. 2017. De extraembryonale serosa beschermt insecteneieren tegen uitdroging en infectie. – Entomologische Berichten 77 (2): 48-52.

Jacobusse, Ch., W. van Steenis, N.-J. Dek & L. Calle (red.), 2017. Vliegen en muggen in Zeeland. – Stichting Het Zeeuwse Landschap.

Jansen, B. 2017. Basisgids Slakken. – KNNV Uitgeverij, Zeist.

Kaag, K. 2017. Vlinder aan een touwtje. – Franje 20 (39): 24.

Kaag, K. 2017. Een vlinder met een touwtje deel 2. – Franje 20 (40): 75-76.

Kerkhof, W., 2017. Lieveheersbeestjes, populair maar onbekend. – Tussen Duin en Dijk 16 (2): 18-20.

Ketelaar, R., M. Kruit & P. Dam 2017. Werk in uitvoering; Van grote oorwurm tot nachtzwaluw: veel soorten profiteren van herstel stuifzand op het Hulshorsterzand. – De Levende Natuur 118 (2): 60-62.

Keulen, S. & G. Majoor 2017. Onderzoek naar de zeggekorfslak en de nauwe korfslak in vier Natura 2000-gebieden. – Natuurhistorisch Maandblad 106 (11): 187-193.

Kleef, H. van, G. van Dijk, J. Brouwer & I. Scholten 2017. Ecologie van de brede geelgerande waterroofkever – een zwaar bedreigde maar slecht gekende soort. – Stichting Bargerveen, Nijmegen.

Kleijn, D., T.P.M. Fijen, I. Raemakers & J. Scheper 2017. Het behoud van wilde bijen in het landelijk gebied: is bloemen zaaien de oplossing? – De Levende Natuur 118 (3): 98-104.

Kleukers, R.M.J.C. 2017. De Sprinkhanen van Nederland en België, 5e druk. – Jeugdbondsuitgeverij, 's-Graveland.

Klink, A. 2016. *Katamysis warpachowskyi* nieuw voor Nederland. – Macrofaunanieuwsmail 133: 2.

Koert, J. & G. Majoor 2017. Ervaringen met het determineren van erwtenmossels. – Natuurhistorisch Maandblad 106 (6): 115-120.

Koese, B. & M. de Zeeuw 2017. Aantalsmonitoring van de gestreepte waterroofkever (*Graphoderus bilineatus*). – NEM nieuwsbrief 18: 4-5.

Koops, R.J. 2017. Veldgids plantengallen, 2e druk. – In eigen beheer.

Kraaijeveld, K., M. Lammers, J. Kerkvliet, J. Essens, D. Grashof, J. Zwart, J. den Dunnen & J. Goedbloed 2017. De herkomst van meidoornspanners op Walcheren: DNA-onderzoek anno 2016. – Entomologische Berichten 77 (1): 18-22.

Krediet, A. & K. Verhoogt 2017. Determinatietabel voor Nederlandse kniptorren. – Jeugdbondsuitgeverij, 's-Graveland.

Kruijt, D., M. Soes, T. van Haaren, R. Wiggers & Aqualysis 2017. Bijzondere soorten. – Macrofaunanieuwsmail 134: 13-16.

Kuper, J.T. 2017. L ife cycle of natural populations of *Metriocnemus* (*Inermipupa*) *carmencitabertarum* Langton & Cobo 1997 (Diptera: Chironomidae) in The Netherlands: indications for a southern origin? – Chironomus Journal of Chironomidae Research 30: 55-66.

Lamberts, S. 2017. Een in memoriam voor Anton Cox. – Franje 20 (39): 16.

Lambrechts, J., K. Boers, S. Feys, M. Jacobs, W. Machielsen & A. Lefevre 2017. Monitoring van het ecoduct Kempengrens over de E34 in Mol (T2). – Rapport Natuurpunt Studie 2017/1, Natuurpunt Studie i.o.v. Vlaamse Overheid, LNE, Dienst Milieu-integratie Economie en Infrastructuur, Mechelen.

Lanjouw, R. 2017. Atlas van de libellen van Winterswijk. – Insectenwerkgroep KNNV Oost-Achterhoek.

Lemmens, M. 2017. Onder de loep: de buxusmot. – Natuurhistorisch Maandblad 106 (6): 121.

Lemmens, M. 2017. Onder de loep: wespenspin. – Natuurhistorisch Maandblad 106 (7): 137.

Lemmens, M. 2017. Onder de loep: vuurwants. – Natuurhistorisch Maandblad 106 (8): 150-151.

Lenders, A. 2017. Ecologie van de tuimelaar in Limburg. Meer informatie over lichaamsvorm, biologie en verspreiding. – Natuurhistorisch Maandblad 106 (10): 175-178.

Lenders, A. 2017. De grote spinnende watertor in Limburg. Aanvullende waarnemingen betreffende verspreiding en biologie. – Natuurhistorisch Maandblad 106 (5): 99-104.

Lente, I. van 2017. De grote clausilia leeft op Ameland . – Zoekbeeld 7 (1): 9.

Loon, A.J. van & M. Cillessen 2017. Verslag van de MWG-studiedag op 18 maart 2017. – Forum Formicidarum 18 (2): 14-17.

Mabelis, A.A. & J. Korczyńska 2016. Long-term impact of agriculture on the survival of wood ants of the *Formica rufa* group (Formicidae). – Journal of Insect Conservation 20: 621-628.

Mol, A. 2017. De bladwesp *Blasticotoma filiceti* en de relatie met mieren. – Forum Formicidarum 18 (1): 5-13.

Mol, A.W.M. 2017. Korte mededeling - The status of *Selandria albomarginata* Snellen van Vollenhoven (Hymenoptera, Tenthredinidae). – Entomologische Berichten 77 (2): 67.

Mol, A.W.M. 2017. *Aproceros leucopoda* (Hymenoptera: Argidae) in 2016 wijd verspreid in Nederland. – Entomologische Berichten 77 (4): 215-218.

Mol, A.W.M. & L.H.M. Blommers 2017. Nieuwe en interessante bladwespen (Tenthredinidae: Allantinae) in Nederland. – Entomologische Berichten 77 (5): 248-260.

Moraal, L. 2017. De vestiging van de tamme-kastanjegalwesp, *Dryocosmus kuriphilus* (Hymenoptera: Cynipidae), in Nederland. – Entomologische Berichten 77 (1): 6-9.

Muilwijk, J. & R. Felix 2017. De loopkevers *Ocys tachysoides*, *Bembidion latinum* en *Elaphropus walkerianus* in Nederland (Coleoptera, Carabidae). – Entomologische Berichten 77 (6): 288-294.

Munts, R. 2016. Nieuwe vindplaatsen van de watermijt *Arrenurus furcillatus*. – Macrofaunanieuwsmail 133: 3-5.

Muus, T. 2017. Over *Cryptoblabes gnidiella*. – Franje 20 (39): 13-14.

Muus, T. 2017. Op weg naar een micro veldgids. – Franje 20 (40): 49-54.

Naves, Ch. 2017. Recente en iets minder recente bijzondere vlinderwaarnemingen te Drempt en omgeving. – Franje 20 (40): 56-58.

Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit 2017. Rapport fytosanitaire signaleringen 2016. – Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit, Utrecht.

Noordijk, J. 2017. Vondst van de synantrope miljoenpoot *Pachyiulus flavipes* (Julida: Julidae). – Entomologische Berichten 77 (1): 31.

Noordijk, J. 2017. Muurhooiwagens: beschermd door de ZLSM. – Miljoenenlijn Expresse 107: 19.

Noordijk, J. & M. de Winkel 2017. *Eusparassus dufouri* en andere jachtkrabspinnen (Araneae: Sparassidae) getransporteerd naar Nederland. – Entomologische Berichten 77 (2): 58-61.

Noordijk, J. & M. de Zeeuw 2017. Verspreidingsonderzoek van de vermiljoenkever (*Cucujus cinnaberinus*). – NEM nieuwsbrief 18: 5.

Noordijk, J., P. Boer, A.J. van Loon & M. Brooks 2017. Invasieve mieren vragen om gecoördineerde aanpak. – De Levende Natuur 118 (4): 134-135.

Noordijk, J., E.O. Colijn & Th. Heijerman 2017. De bescherming van de vermiljoenkever. – Vakblad Natuur Bos Landschap 131: 16-18.

Noordijk, J., A.J. van Loon & A.A. Mabelis 2017. De bijzondere mierenfauna van De Borkeld (Rijssen-Holten, Overijssel). – Forum Formicidarum 18 (2): 18-26.

Noordijk, J., A.J. van Loon & R. Morssinkhof 2017. Een nieuwe mier voor de fauna van Nederland: *Formica lemani* (Hymenoptera: Formicidae). – Entomologische Berichten 77 (5): 234-237.

Noordwijk, C.G.E. van, L. Baeten, H. Turin, Th. Heijerman, K. Alders, P. Boer, A.A. Mabelis, B. Aukema, A. Noordam, E. Remke, H. Siepel, M.P. Berg & D. Bonte 2017. 17 years of grassland management leads to parallel local and regional biodiversity shifts among a wide range of taxonomic groups. – Biodiversity and Conservation 26 (3): 717-734.

Peeters, T. 2017. Gaasvliegwespen (Hymenoptera: Heloridae) in de Kaaistoep. – In: Peeters, T., A. van Eck & T. Cramer (red.), Natuurstudie in de Kaaistoep en aangrenzende terreinen in Tilburg. Verslag 2016, 22e onderzoeksjaar, TWM Gronden BV, Natuurmuseum Brabant & KNNV-afdeling Tilburg, pp. 33-35.

Peeters, T., A. Mol & K. van Achterberg 2016. Plotseling een wespenspecialist minder: herinneringen aan Pierre Thomas (1949-2016). – HymenoVaria 13: 55-58.

Peeters, T. & P. Thomas (†) 2017. Priemwespen (Hymenoptera: Proctotrupidae) in de Kaaistoep. – In: Peeters, T., A. van Eck & T. Cramer (red.), Natuurstudie in de Kaaistoep en aangrenzende terreinen in Tilburg. Verslag 2016, 22e onderzoeksjaar, TWM Gronden BV, Natuurmuseum Brabant & KNNV-afdeling Tilburg, pp. 37-42.

Piron, P.G.M. 2017. New associations between aphids and host plants in the Netherlands (Aphidoidea). – Entomologische Berichten 77 (4): 200-214.

Pollet, M., A. De Braekeleer, Chr.M. Drake & F. Van de Meutter 2017. The rediscovery of *Orthoceratium lacustre* (Scopoli, 1763) (Diptera: Dolichopodidae) in Belgium, with data on its ecology and distribution in the Palaearctic region. – Biologia 72 (1): 62-69.

Prick, M. 2017. De witte sparspanner (*Thera vetustata*), nieuw voor de Nederlandse fauna (Lepidoptera: Geometridae). – Entomologische Berichten 77 (1): 10-12.

Prick, M., F. Cupedo & A. Schreurs 2017. *Caloptilia honoratella* (Lepidoptera: Gracillariidae): een nieuwe soort voor de Nederlandse fauna. – Entomologische Berichten 77 (5): 243-247.

Raak-van den Berg, C.L. 2017. *Harmonia axyridis*, hoe kan het invasieve succes in Europa verklaard worden? – Entomologische Berichten 77 (3): 87-96.

Raak-van den Berg, C.L., L. Hemerik, W. van der Werf, P.W. de Jong & J.C. van Lenteren 2017. Life history of the harlequin ladybird, *Harmonia axyridis*: a global meta-analysis. – BioControl 62 (3): 283-296.

Reutelingsperger, L. & G. Majoor 2016. De landslakkenfauna van drie natuurterreinen bij Arcen. – Natuurhistorisch Maandblad 105 (12): 300-305.

Roessink, I., R. Gylstra, P.G.M. Heuts, B. Specken & F. Ottburg 2017. Impact of invasive crayfish on water quality and aquatic macrophytes in the Netherlands. – Aquatic Invasions 12 (3): 397-404.

Roosmalen, J. van 2017. Een *Phyllonorycter*- en een *Depressaria*-vraagstuk en twee faunistische mededelingen. – Franje 20 (40): 43-44.

Roskam, H. & P. Harrewijn 2017. Korte mededeling - Willem Cornelis Nijveldt, Amsterdam 25 June 1922 - Renkum 11 September 2016. – Entomologische Berichten 77 (1): 30.

Scheffer, M. & J. Cuppen 2017. Vijver, sloot en plas. 2e herziene editie. – KNNV Uitgeverij, Zeist.

Schreurs, A. & F. Groenen 2017. Korte mededeling - *Coleophora spiraeella* (Lepidoptera: Coleophoridae): een nieuwe soort voor de Nederlandse Fauna. – Entomologische Berichten 77 (2): 66 .

Schreven, S.J.J. 2017. Bijen en wespen in het natte natuurgebied De Bruuk. – HymenoVaria 15: 59-66.

Slaats, J. 2017. Libellen als indicatoren voor hoogveenherstel in de Mariapeel. Libelleninventarisatie 2016. Natuurhistorisch Maandblad 106 (12): 203-212.

Slikboer, L. 2017. Wilde bijen in de gemeente Albrandswaard. – Poortugaal.

Smit, H. 2017. Waar is *Unionicola bonzi* gebleven? – Macrofaunanieuwsmail 137: 2.

Smit, J. 2016. *Chrysis viridula* duikt op in de Gelderse Poort (Hymenoptera: Chrysididae). – HymenoVaria 13: 64-66.

Smit, J. 2017. *Vespa velutina* in Nederland. – HymenoVaria 15: 57.

Smit, J. & W. Klein 2016. Nestaggregatie in dorp [*Colletes halophilus*]. – HymenoVaria 13: 63.

Smit, J.T. 2017. Veldtabel Wolzwevers van de Benelux. – Jeugdbondsuitgeverij, 's-Graveland.

Smit, J.T. & L. van der Jagt 2017. Zandhommelnest gevonden. – HymenoVaria 15: 58.

Snyers, Chr.. 2017. Verspreiding van de vijgenskeleteermot - *Choreutis nemorana* in België en Nederland. – Franje 20 (39): 11-12.

Soes, D.M. & Kruijt, D.B. 2017. Exotisch brakwaterslakje blijkt nog niet eerder beschreven soort: de 'Vreemde speldhoren'. – Spirula 410: 31-33.

Soesbergen, M. 2017. Streepalona – een in Europa uiterst zeldzame watervlo in Limburg gevonden. Met een overzicht van de watervlooien van Limburg. – Natuurhistorisch Maandblad 106 (4): 86-89.

Soesbergen, M. & G. Hilgeman 2017. De bodemfauna van Lelystad: pissebedden, miljoenpoten, duizendpoten, wortelduizendpoten. Gemeente Lelystad. 86 p..

Spek, E. van der 2016. *Neorhacodes enslini* (Ichneumonidae) nieuw voor Nederland gevonden op Texel. – HymenoVaria 13: 73.

Spek, E. van der, J. Prijs, J. Smit, M. Kos, A. Teepe & H. Nieuwenhuijsen 2017. Verslag voorjaarsexcursie naar 't Roegwold e.o. 6 mei 2017. – HymenoVaria 15: 48-50.

Staaveren, A. van 2017. Verplaatsen mierennesten groot succes. – Vakblad Natuur Bos Landschap 139: 14-15.

Stip, A. 2016. Massa's ranonkelbijen *Chelostoma florisomne* in Zuid-Hollandse woonboerderij. – HymenoVaria 13: 71-72.

Stip, A. 2017. Notities bij een territoriaal mannetje *Megachile willughbiella*. – HymenoVaria 15: 56.

Stuurman, J. 2017. Bijzondere waarnemingen. – Franje 20 (40): 63.

Tempelman, D. 2017. Bijzondere Nederlandse waarnemingen in 2016 en 2017. – De Digitale Kokerjuffer 13 (20): 9-13.

Tempelman, D., H. Boonstra, M.J. Sanabria & C. Zuyderduyn 2017. Lengtemetingen van voorvleugels van schietmotten. – De Digitale Kokerjuffer 13 (20): 20-23.

Teunissen, A.P.J.A. & C.F.P. Vendrig 2017. De populierenprachtkever *Agrilus ater* breidt zijn areaal uit naar België en Nederland (Coleoptera: Buprestidae). – Entomologische Berichten 77 (1): 13-17.

Tuinstra, G. 2017. Over *Eupithecia selinata* Herrich-Schäffer, de eppedwergspanner. – Franje 20 (40): 64.

Tuinstra, G. 2017. Vlinders in het Lauwersmeer. – Franje 20 (40): 76-78.

Tutelaers, P. 2017. Spinnen (Arachnida: Araneae) uit de leembossen van Het Groene Woud. – Entomologische Berichten 77 (6): 274-282.

Vallenduuk, H. 2017. Chironomini larvae of western European lowlands (Diptera: Chironomidae). Keys with notes to the species. – Lauterbornia 82: 1-216.

Vallenduuk, H. 2017. Het genus *Larsia*. – Macrofaunanieuwsmail 138: 3-6.

Vallenduuk, H. 2017. Corrections and additional information to Vallenduuk (2017) "Chironomidae larvae of western European lowlands ..." in Lauterbornia 82. – Macrofaunanieuwsmail 138: 7-12.

Veenendaal, R. 2017. *Ephialtes manifestator* (Hymenoptera: Ichneumonidae) gekweekt uit een nest van *Ancistrocerus trifasciatus* (Hymenoptera: Vespidae: Eumeninae). – HymenoVaria 15: 67.

Verspui, K. 2017. Negentiende-eeuwse libellenaquarellen met een Nederlands tintje. – Brachytron 19 (1): 3-15.

Voogd, J. 2017. Biologie en ecologie van de herfstspinner. – Franje 20 (39): 28-30.

Vos, R. 2017. Micro's in Eemland (Soest en Baarn e.o.). – Franje 20 (40): 47-49.

Waajen, G., M. Pauwels & M. Lürling 2017. Effects of combined flocculant - Lanthanum modified bentonite treatment on aquatic macroinvertebrate fauna. – Water Research 122: 183-193.

Werkgroep hooiwagens EIS Kenniscentrum Insecten en andere ongewervelden 2016. Opilionieuws - Werkgroepexcursie Het Merkske 22 augustus 2015. – Nieuwsbrief SPINED 36: 49-50.

Westenbrink, F. & R. Ketelaar 2017. Veranderingen in de libellenfauna van de Gorsselse Heide: 1949-2016. – Brachytron 19 (1): 22-34.
Wielink, P.S. van 2017. *Harmonia axyridis* (Coleoptera: Coccinellidae): 13 jaar gevolgd met lichtvangsten in De Kaaistoep, Noord-Brabant. – Entomologische Berichten 77 (3): 97-105.
Wielink, P.S. van 2017. Negentien jaar lichtvangsten van lieveheersbeestjes in De Kaaistoep (Coleoptera: Coccinellidae). – Entomologische Berichten 77 (3): 127-139.
Wiggers, R. 2017. Macrofauna in broekbossen. Inventarisatie in de provincie Groningen. – Macrofaunanieuwsmail 134: 7-12.
Wittland, W. 2017. *Delplanqueia dilutella* und *D. inscriptella*. – Franje 20 (39): 12-13.
Zonneveld, C. & P. Oosterbroek 2016. De langpootmuggen *Nephrotoma c. lindneri* en *Tipula montium* (Diptera, Tipulidae) na zo'n 55 jaar weer waargenomen in Nederland. – De Vliegenmepper 25 (2): 3-5.
Zuo, J., M.P. Berg, R. Klein, J. Nusselder, G. Neurink, O. Decker, M.M. Hefting, U. Sass-Klaassen, R.S.P. van Logtestijn, L. Goudzwaard, J. van Hal, F.J. Sterck, L. Poorter & J.H.C. Cornelissen 2016. Faunal community consequence of interspecific bark trait dissimilarity in early-stage decomposing logs. – Functional Ecology 30: 1957-1966.
Zuo, J., J.H.C. Cornelissen, M.M. Hefting, U. Sass-Klaassen, R.S.P. van Logtestijn, J. van Hal, L. Goudzwaard, J.C. Liu & M.P. Berg 2016. The (w)hole story: facilitation of dead wood fauna by bark beetles? – Soil Biology & Biochemistry 95: 70-77.
Zuyderduyn, C. 2017. Opmerkelijk habitat van de schietmot *Holocentropus stagnalis* in het centrum van Amersfoort. – De Digitale Kokerjuffer 13 (20): 9.
Zwier, J. 2017. Een vergissing. – Franje 20 (40): 59.

Publicaties buitenland

Błędzki, L.A. & J.I. Rybak 1916. Freshwater crustacean zooplankton of Europe. Springer International Publishing. € 159,00 (hardcover) of € 119,00 (e-book) ook per hoofdstuk als e-book te bestellen voor € 29,95. (6 hoofdstukken over cladoceren is dan € 180,00)

Dit lijvige boek behandelt, zoals de titel aangeeft, het zoöplanktondeel dat door kreeftjes gevormd wordt: de watervlooien en roeipootkreeftjes. Het behandelt methoden en gegevensanalyse (deel 1), de watervlooien (deel 2) en de roeipootkreeftjes (deel 3). Na een inleiding wordt in 18 hoofdstukken heel veel behandeld.

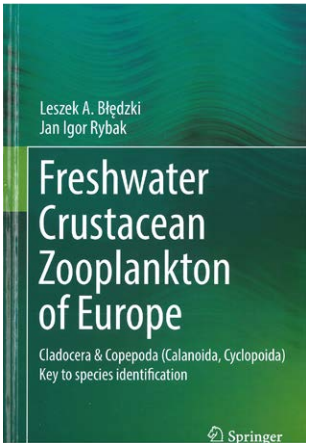

In hoofdstuk 2 wordt, per soort, een opsomming gegeven van in projecten gebruikte coëfficiënten en berekeningen. Op het eerste gezicht enigszins willekeurig samengesteld, maar het is zeker nuttige informatie maar uiteraard onvolledig. Hoofdstuk 3 geeft de benodigde basisinformatie over de taxonomie. Hoofdstuk 4 behandelt erg kort de verschillende bemonsteringsmethodes. Dit had best wat uitgebreider mogen zijn voor een naslagwerk. Daarna gaat het boek zeer diep (50 pagina's) in op R-statistics, een pakket om statistische analyses uit te voeren. Een hoofdstuk over algemene statistische methodes, onafhankelijk van een pakket zou voor een naslagwerk beter op zijn plaats geweest.

Hoofdstuk 5 tot en met 11 behandelt de watervlooien (Cladocera). Voor de snelle rekenaar: het kopen van losse hoofdstukken is niet goedkoop. Maar met de aanschaf van de tabel (hoofdstuk 11, de sleutel) en de verspreidingskaarten met de algemene informatie per soort (hoofdstuk 10) zou kunnen worden volstaan als je alleen de watervlooien zou willen determineren.

Erg nuttige informatie zijn de verspreidingskaarten (hoofdstuk 10) maar de plaatsing op de pagina's maakt dat ik snel een kaart bij de verkeerde soort plaats. Zie bijvoorbeeld bladzijde 151 en 152 met *Alona elegans* en *A. guttata*. De informatie over Nederland is erg onvolledig. Er wordt van 17 soorten onterecht aangegeven dat ze niet in Nederland voorkomen: *Acroperus angustatus, Alona elegans, A. intermedia, Bunops serricaudata, Daphnia atkinsoni, Daphnia galeata, D. pulicaria, Diaphanosoma orghidani, D. mongolianum, Disparalona hamata, D. leei, Dunhevedia crassa, Scapholeberis microcephala, Simocephalus congener, Streblocerus serricaudatus* en *Tretocephala ambigua*. Omgekeerd wordt van twee soorten aangegeven dat ze wel in Nederland voorkomen (*Daphnia similis*, *Holopedium gibberum*) terwijl er geen bevestigde waarnemingen bekend zijn.

Voor de indeling wordt Dumont (2016) aangehouden, maar inmiddels is er alweer een nieuw genus (*Flavalona*) geïntroduceerd. Ook mist *Chydorus belyaevae* uit 2015. Storend is dat een onderbouwing van gebruikte indelingen ontbreekt. Het lumpen van *D. rosea* en *D. hyalina* in *D. longispina* door Petrusek et al. (2008) wordt gevolgd, maar het kritische stuk over de *Daphnia*-taxonomie van Kotov (2015) ontbreekt. Waarom is *Alona moniezi* opgevat als soort? Ook de indeling in ondersoorten (?) van de slurfwatervlooien is niet onderbouwd, als het al om een indeling in ondersoorten gaat. Er worden vetgedrukte trinomina gebruikt die volgens de International Code of Zoological Nomenclature (ICZN) ondersoorten zijn, maar of dat ook zo bedoeld is, is niet na te gaan.

Het belangrijkste van de sleutel is dat nuttige nieuwe informatie en eigenschappen gebruikt worden waarmee eerder niet te onderscheiden soorten (bijvoorbeeld *Daphnia lacustris* en *D. longispina* of *Alona elegans* en *A. moniezi*) van elkaar te onderscheiden zijn. Ook worden voor andere soortparen zoals *Ilyocryptus sordidus* en *I. spinosus* net andere en handiger eigenschappen gebruikt dan gebruikelijk. De sleutel vind ik qua layout onoverzichtelijk en vergt wel enige gewenning (pijltjes) in het gebruik. Door de poging de informatie in de sleutel beperkt te houden is de tabel voor mijn gevoel af en toe erg kort door de bocht.

De lay-out vind ik voor zo'n prijzig (zwart-wit) boek ronduit lelijk. Kortom een nuttig boek met de nodige rafelrandjes dat zijn uiteindelijke waarde zal moeten bewijzen.

Martin Soesbergen

Gyeltshen, T. & V.J. Kalkman 2017. Odonata records from western Bhutan, with six new records and a note on the synonymy of *Himalagrion* with *Coenagrion*. – Notulae Odonatologicae 8 (9): 341-353.

Gyeltshen, T., V.J. Kalkman & A.G. Orr 2017. Honouring His Royal Highness the Crown Prince of Bhutan: *Megalestes gyalsey* (Odonata: Synlestidae) . – Zootaxa 4244: 588–594.

Gyeltshen, T., V.J. Kalkman & A.G. Orr 2017. A field guide to common dragonflies & damselflies of Bhutan. – National Biodiversity Centre, Thimphu.

Gyeltshen, T., T. Nfidup, P. Dorjfi, T. Dorjfi & V.J. Kalkman 2017. Bibliography and checklist of the dragonflies and damselflies of Bhutan. – Journal of Threatened Taxa 9 (1): 9743-9747.

IJland, S. & Peter J. van Helsdingen 2016. On some spiders (Arachnida, Araneae) of Basilicata and Calabria, Italy. – Nieuwsbrief SPINED 36: 25-44.

Marshall, L., J.C. Biesmeijer, P. Rasmont, N.J. Vereecken, L. Dvorak, U. Fitzpatrick, F. Francis, J. Neumayer, F. Ødegaard. J.P.T. Paukkunen, T. Pawlikowski, M. Reemer, S. P.M. Roberts, J. Straka, S. Vray & N. Dendoncker 2017. The interplay of climate and land use change affects the distribution of EU bumblebees. – Global Change Biology 2017: 1-16.

Smit, J.T., T. van Harten & R. Ketelaar 2017. The hoverflies of the Arabian Peninsula (Diptera; Syrphidae). – Fauna of the UAE 6: 572-612.

Zeegers, Th. 2017. Tachinid fauna (Diptera: Tachinidae) of Khabarovskii Krai, Russia. – Far Eastern Entomologist 330: 1-28.

■